

Татарстан Республикасы  
Балык Бистәсе муниципаль район Советы

**КАРАР №XXXII-7**

Балык Бистәсе ш.т.п.

2023 елның 27 январе

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе  
муниципаль районы Биектау авыл  
жирлеге шәһәр төзелешен  
проектлауның жирле нормативларын  
раслау турында

Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенен минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсен һәм жирлек халкы өчен шундый объектларның территорияль мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсен жыелма исәпләү күрсәткечләрен билгеләү максатларында, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 8 маддәсендәге 1 өлешенен 2 пункты һәм 29.4 маддәсе, Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Уставы, “Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын әзерләү, раслау тәртибе турында Нигезләмәне раслау һәм аларга үзгәрешләр кертү хакында» 2017 елның 21 ноябрәндәге XXIII-2 номерлы Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль район Советы карары нигезендә Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль район Советы **КАРАР БИРӘ:**

1. Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Биектау авыл жирлеге шәһәр төзелешен проектлауның жирле нормативларын расларга (кушымта итеп бирелә).

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының <http://ribnaya-sloboda.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрәндәге рәсми сайтында һәм <http://pravo.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрәндәге “Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталы”нда урнаштырырга.

3. Карарның үтәлешенә контрольлек итүне үземнең җаваплылыкта калдырам.

Татарстан Республикасы  
Балык Бистәсе муниципаль район  
Башлыгы



Р.Р. Ислямов

Татарстан Республикасы  
Балык Бистәсе муниципаль район  
Советының 2023 елның 27 январенә  
XXXII-7 номерлы карары белән  
расланды

Татарстан Республикасы  
Балык Бистәсе муниципаль районы  
Биектау авыл җирлегенә  
шәһәр төзелешен проектлауның  
җирле нормативлары

2023 ел

## Эчтәлек

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР .....	4
2. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ .....	6
3. БИЕКТАУ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА СЫЙФАТЛАМАСЫ .....	7
4. ТӨП ӨЛЕШ. Жирле эһәмияттәге объектлар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән хисап күрсәткечләре, авыл жирлеге халкы өчен шундый объектларның территорияль мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе күрсәткечләре, норматив ихтыяж һәм әлеге объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр.....	8
4.1. Мәдәният һәм ялны оештыру өлкәсендә жирле эһәмияттәге авыл жирлеге объектлары .....	9
4.2. Физик культура һәм гаммәви спорт өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	10
4.3. Сәламәтлек саклау өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	10
4.4. Авыл жирлегенең сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм халыкны тукландыру өлкәсендәге жирле эһәмияттәге объектлары.....	11
4.5. Мәгълүмат һәм элемтә өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	12
4.6. Идарә учреждениеләре өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	15
4.7. Ритуал хезмәт күрсәтү объектлары өлкәсендә жирле эһәмияттәге авыл жирлеге объектлары.....	15
4.8. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә жирле эһәмияттәге авыл жирлеге объектлары.....	17
4.9. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә жирле эһәмияттәге авыл жирлеге объектлары, әлеге объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр.....	17
4.10. Авыл жирлегенең муниципаль район чикләрендәге һәм авыл жирлекләренең торак пунктлары чикләреннән тыш транспорт хезмәте күрсәтү һәм жирле эһәмияттәге автомобиль юллары өлкәсендәге жирле эһәмияттәге объектлары.....	19
4.11. Территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	20
4.12. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге объектлары.....	21
4.12.1. Авыл жирлегенең электр белән тәэмин итү объектларына халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	21
4.12.2. Авыл жирлегенең жылылык белән тәэмин итү объектларына халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	23
4.12.3. Авыл жирлегенең газ белән тәэмин итү объектларына халыкның норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	24
4.12.4. Су белән тәэмин итү объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	25
4.12.5. Субүлү объектларына авыл жирлеге халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.....	25
5. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР.....	27

## 1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Биектау авыл җирлегенә шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативлары (алга таба – нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнә.

Әлеге нормативлар белән җайга салынмаган мәсьәләләр “Техник җайга салу турында” 27.12.2002 ел, № 184-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив - техник документлар белән җайга салына.

Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый рәвешенә карамастан, Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Биектау авыл җирлегенә территориясендә эшчәнлек алып баручы шәһәр төзелешен эшчәнлегенә барлык субъектлары өчен дә мәҗбүри.

Шәһәр төзелешен проектлауның җирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Биектау авыл җирлегенә җирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге нормативлар авыл җирлегенә халкының җирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре җыелмасын; мондый объектларның авыл җирлегенә халкы өчен мөмкин булган максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән күрсәткечләрен билгели.

Авыл җирлегенә халкының минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл җирлегенә халкы өчен максималь рәхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә хисап күрсәткечләре билгеләнә торган җирлекнең җирле әһәмияттәге объектларына түбәндәге өлкәләргә карый торган объектлар керә:

- халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, субүлү;
- \_торак пунктлар чикләрендә җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, җирлекнең җирле әһәмияттәге транспорт объектлары;
- \_социаль яклауга мохтаж гражданның хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелешен;
  - мәдәният, гаммәви ял итү, ял итү;
  - мәгълүмат һәм элементә;
  - физик культура һәм гаммәви спорт;
    - көнкүреш калдыкларын җыю (туплау) һәм чыгару, төзекләндерү һәм яшелләндерү;
  - ритуаль хезмәтләр күрсәтү;
  - социаль тәэмин итү һәм социаль яклау.

Нормативлар түбәндәге өлешләренә үз эченә ала:

- төп өлеш (авыл җирлегенә халкының җирле әһәмияттәге авыл җирлекләре объектлары белән тәэмин ителешенә минималь мөмкин булган дәрәжәсенә



## **2. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ**

Әлеге нормативларда билгеләнә торган хисап күрсәткечләре Биектау авыл жирлеген территорияль планлаштыру документларын әзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм тормышка ашырганда, Биектау авыл жирлеге территорияләренә карата башкарыла торган территорияне планлаштыру документларын эшләгәндә кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы законнарның үтәлешенә контроль һәм күзәтчелек органнары карарларын кабул итү өчен файдаланыла.

Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, авыл жирлеге халкының минималь дәрәжәдә тәмин ителешенә хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә булу хисап күрсәткечләре үтәлү өчен мәжбүри.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелгән документларны гамәлдән чыгарылганнар урынына кертелә торган нормаларга таянырга кирәк.

### 3. БИЕКТАУ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ КЫСКАЧА СЫЙФАТЛАМАСЫ

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының Биектау авыл жирлегенә кыскача сыйфатлама, шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында мәғлүматлар, жирлекнең башка характерлы үзенчәлекләре 1 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 1

№ п/п	Күрсәткечнең аталышы	Сыйфатлама
1	Авыл жирлеге территориясенә муниципаль район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Биектау авыл жирлеге Балык Бистәсе муниципаль районының көньяк-көнчыгыш өлешендә, Татарстан Республикасының үзәк өлешендә урнашкан.
2	Авыл жирлеге чикләрендә территориянең гомуми мәйданы, гектар	24281
3	Авыл жирлеге составына керүче торак пунктлар исемлеге	Биектау авылы, Околоток-Яңасала авылы, Чаллыбаш авылы, Яनावыл авылы
4	Халык саны, барлыгы	1211
4.1	Балалар яшендәгеләр	218
4.2	Хезмәткә яраклы яшьтәге	652
4.3	Хезмәткә яраклы яшьтән өлкәнрәк	341
5	Халык тыгызлыгы 01.01.2022 елга, кеше/кв. км га	5
6	Торак фонды, кв.м.	27400
7	Халыкның торак белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, кв. м/кеше.	22,6
8	Авыл жирлеге территориясендә табигать-климат шартлары	
8.1	Район климаты (төзелеш өчен климатик районлаштыру картасы нигезендә)	IV
8.2	Сейсмик хәвәфлек дәрәжәсе (баллар)	6 - 7
8.3	Табигать-климат шартларын гомуми бәяләү	уңай

**4. ТӨП ӨЛӨШ. Жирле аһамияттәге объектлар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән хисап күрсәткечләре, авыл жирлеге халкы өчен шундый объектларның территорияль мөмкин булган максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе күрсәткечләре, НОРМАТИВ ИХТЫЯЖ ҺӘМ ӘЛЕГЕ ОБЪЕКТЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА ТӘКЪДИМНӘР**

Таблица 2

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган авыл жирлекләре территориясендә торак төзелеш өлкәсендә авыл жирлегенең жирле аһамияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин ителеш дәрәжәсе (кв. м/кеше)		Халык өчен территорияль мөмкинлекләренң максималь мөмкин булган дәрәжәсе
		2022 ел	2030 ел	
1	Авыл торак пунктларында торак урыннары	23,1	30,5	Билгеләнми

Искәрмә:

Перспективага хисап күрсәткечләре 2025, 2030 елларда ирешелгән гомуми торак майданы белән тәэмин ителешнең минималь дәрәжәсен исәпкә алып көйләнә.

Торак төзелеш күләмнәренең һәм торак төзелеш төрләренең хисап күрсәткечләре социаль-демографик вәзгыятьне һәм халыкның керемнәр дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелеш характеры буенча 3 нче таблицада китерелгән төзелеш төрләре аерылып тора.

Таблица 3

**Торак төзелешенең сыйфатламалары**

№ п/п	Торак төзелешнең тибы	Төзелешенең сыйфатламасы
1	Аз катлы торак төзелеш	3 катка кадәр биеклектәге индивидуаль утар төзелеш; 3 катка кадәр биеклектәге блокланган торак йортлар төзелеш; 4 катка кадәр биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеш
2	Уртача катлы торак төзелеш	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзелеш
3	Күпкатлы торак төзелеш	9 катлы һәм аннан югарырак биеклектәге күпфатирлы торак йортлар төзелеш

Торак төзелеш төрләрен билгеләү, аларны оештыру таләпләрен билгеләү жирдән файдалану һәм авыл жирлеге төзелеш кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктлардагы торак төзелешенең норматив параметрлары СНИП 2.07.01-89 актуальләштерелгән редакциясе 7 СП 42.13330.2016 таләпләре нигезендә билгеләнә\*. “Шәһәр төзелеш. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү”

**4.1. Мәдәният һәм ялны оештыру өлкәсендә авыл жирлегенең жирле аһамияттәге объектлары**



Мәдәният, гаммәви ял итү, ял итү объектларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СП 42.13330.2016 актуальләштерелгән СНиП 2.07.01-89 \* “Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү” (кушымта Д).

Бәткә авыл жирлеге халкының мәдәният һәм ял объектлары белән тәмин ителеше, авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль мөмкинлеге дәрәжәсе күрсәткечләрен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 4

Мәдәният һәм халыкның ялын оештыру өлкәсендә авыл жирлегенә жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнгән хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе (метр)
1	Халык саны түбәндәгечә булган авыл торак пунктлары өчен клуб учреждениеләре:		
	0,2 дән 1 мең кешегә кадәр	1000 кешегә 500 – 300 урын	Транспорт белән барып житү өчен 60 минут
	1 дән 2 гә кадәр	1000 кешегә 300 – 230 урын	
	2 дән 5 меңгә кадәр	1000 кешегә 230 – 190 урын	
2	Авыл жирлекләре һәм аларның төркемнәре өчен хезмәт күрсәтү зонасында (30 минутлык мөмкинлектән чыгып) авыл массакуләм китапханәләре, халык саны түбәндәгечә:		
	1 дән 2 гә кадәр	6 - 7,5 мең саклау берәмлеге; 5 - 6 уку урыны 1000 кешегә	Транспорт белән барып житү өчен 30 минут
	2 дән 5 меңгә кадәр	5 - 6 мең саклау берәмлеге; 4 - 5 уку урыны 1000 кешегә	
	5 тән 10 меңгә кадәр	4,5 – 5 мең саклау берәмлеге; 3 – 4 уку урыны 1000 кешегә	
3	Ял вакытын оештыру һәм һәмәскәр эшчәнлек өчен биналар	1000 кешегә 50-60 кв.м	Жәяү барып житү өчен 30 минут

Искәрмә.

1. Зур торак пунктлар өчен кечерәк хисап күрсәткечен алырга кирәк.
2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы карары нигезендә халыкны клуб учреждениеләре һәм китапханәләр хезмәтләре белән тәмин итүнең социаль гарантияләре дәрәжәсе 2024 елга кадәр гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.

4 нче таблицада күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял итү объектлары өчен күрсәткечләренә проектлауга йөкләмә нигезендә кабул итәргә кирәк.

Мәдәният объектларының санын, составын һәм авыл торак пунктларында проектлана торган ял вакытын билгеләгәндә өстәмә рәвештә транспорт белән 30 минутлык барып житү зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны да исәпкә алырга кирәк.

Мәдәният объектлары һәм халыкның ялын оештыру өчен жир кишәрлекләренә күләме проектлауга бирелгән бирем нигезендә билгеләнә.

## 4.2. Физик культура һәм гаммәви спорт өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары.

Биектау авыл жирлегенең физик культура һәм гаммәви спорт объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенең, авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан файдалану дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Күрсәтелгән хисап күрсәткечләрен 5 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк

Таблица 5

Физик культура һәм гаммәви спорт өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Гомуми файдаланудагы физкультура-спорт заллары	80 кв. м идән майданы 1000 кешегә	Транспорт белән барып житү өчен 60 минут
2	Спорт майданчыгы (уен спорт майданчыгын һәм (яисә) урам тренажерларын, турнирларны үз эченә алган яссы спорт корылмасы) *	1 объект халык санына бәйсез рәвештә	Транспорт белән барып житү өчен 60 минут

Искәрмә:

300 дән кимрәк кеше яшәгән торак пунктлар өчен норма юк.

Әлеге объектларны урнаштыру башка шундый ук объектларның якынлыгын исәпкә алып, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәрләре белән үзара бәйләнештә булуны күздә тотарга кирәк.

Физик культура һәм гаммәви спорт объектларын белем бирү мәктәпләре һәм башка уку йортлары, ял һәм мәдәният учреждениеләре спорт объектлары белән берлектә территорияне кыскарту рөхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен жир кишәрлеге майданын проектлау йөкләмәсе буенча кабул итәргә кирәк.

## 4.3. Сәламәтлек саклау өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары.

Бәткә авыл жирлегендә халыкның сәламәтлек саклау объектлары белән тәэмин ителеш дәрәжәсенең тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен, мондый объектларның халык өчен территориаль уңайлылыгы дәрәжәсен 6 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 6

**Сәламәтлек саклау өлкәсендә авыл жирлегенен жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре**

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнен максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Даруханәләр	Гомуми мәйдан 14 кв. метр 1 мең кешегә	жәяүлеләр өчен 30 минут

Сәламәтлек саклау объектларын урнаштыруга һәм аларның параметрларына карата таләпләр СП 42.13330.2016 СНИП актуаль редакциясе 2.07.01-89\*. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымтасы) һәм башка норматив документлар белән билгеләнә.

Даруханәләр өчен жир мәйданы 0,2 га булырга тиеш, яисә алар эчтә урнаштырылган булырга мөмкин.

**4.4. Авыл жирлегенен сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм халыкны тукландыру өлкәсендәге жирле әһәмияттәге объектлары.**

Биектау авыл жирлеге халкының сәүдә, көнкүреш һәм жәмәгать туклануы объектлары белән тәэмин ителеше, халык өчен мондый объектларның территориаль һәркем өчен мөмкинлек дәрәжәсе күрсәткечләрен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 7

**Сәүдә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә авыл жирлегенен жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнгән хисап күрсәткечләре**

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнен максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:	300 кв. м сәүдә мәйданы 1000 кешегә	2000 м
	азык-төлек товарлары	100 кв. м сәүдә мәйданы 1000 кешегә	
	азык-төлек булмаган товарлар	200 кв. м сәүдә мәйданы 1000 кешегә	
2	Көнкүрешкә хезмәт күрсәтү предприятиеләре	7 эш урыны 1000 кешегә	2000 м
	халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен	4 эш урыны 1000 кешегә	
	предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен	3 эш урыны 1000 кешегә	
3	Мунчалар*	7 урын 1000 кешегә	билгеләнми

Искәрмә:

Төзекләндерелгән торак фонды белән тәэмин ителгән жирлекләрдә мунчаларның һәм мунча-савыктыру комплексларының сыйдырышлылыгын исәпләү нормалары 1 мең кешегә 3 урынга кадәр киметү рөхсәт ителә.

Авыл торак пунктлары яки аларның төркемнәре өчен сәүдә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрен һәр жирлектә яшәүчеләрне беренче кирәкле хезмәтләр белән тәэмин итү исәбеннән жәяүлеләр өчен 30 минуттан да артык булмаган вакытта барып житү мөмкинлегеннән чыгып урнаштырырга кирәк. Хезмәт күрсәтү дәрәжәсе югарырак булган объектлар белән тәэмин итүне авыл жирлекләре төркеменә кабул итәргә кирәк.

Шәһәр торак пунктлары һәм авыл жирлекләре өчен сәүдә предприятиеләренен жир кишәрлекләре күләмен сәүдә мәйданының кв метрына бәйле рәвештә кабул итәргә кирәк:

- 250 кв.м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә итү мәйданына 0,08 га ;
- 250 дән 650 кв.м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә итү мәйданына 0,08 – 0,06 га;
- 650 дән 1500 кв.м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә итү мәйданына 0,06 – 0,04 га;
- 1500 дән 3500 кв.м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә итү мәйданына 0,04 – 0,02 га;
- 3500 кв.м. дан артык – 100 кв.м. сәүдә итү мәйданына 0,02 га.

Предприятиеләрне (эшханәләрне) инженер системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәэмин иткән, шулай ук алар территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнаштырган очракта, кишәрлек мәйданы 50 % ка кадәр арттырылырга мөмкин.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре өчен жир кишәрлекләре күләмен аларның куәтенә (эш урыннары санына) бәйле рәвештә кабул итәргә кирәк:

- 10 нан 50 эш урынына кадәр – 10 эш урынына 0,1-0,2 га ;
- 50 дән 150 эш урынына кадәр – 10 эш урынына 0,05-0,08 га;
- 150 эш урыныннан артык – 10 эш урынына 0,03-0,04 га.

Мунчалар өчен жир кишәрлекләре күләме объектка 0,2-0,4 га исәбеннән кабул ителә.

#### **4.5. Авыл жирлегенен мәгълүмат һәм элементә өлкәсендәге жирле эһәмияттәге объектлары.**

Халыкның мәгълүматлаштыру һәм элементә объектлары белән тәэмин ителешенен мөмкин булган минималь дәрәжәсенен, мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль яктан файдалану дәрәжәсенен хисап күрсәткечләрен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 8

Элементә объектлары өлкәсендә муниципаль районның жирле эһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнен максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлеге	0,5-6 мең кешегә 1 элементә бүлекчәсе	500 метр
2	АТС (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10 - 40 мең номерга объект	Билгеләнми
3	Концентратор	1,0 - 5,0 номерга объект	Билгеләнми
4	Кабельле телевидение техник үзәге	торак районга 1 объект	Билгеләнми

Элемтә бүлегенәң жир кишәрлеге мәйданы торак пунктта яшәүчеләрнең санына карап исәпләнә:

- \_ 500 дән 2000 кешегә кадәр – объектка 0,3-0,35 га;
- \_ 2000 нән 6000 кешегә кадәр – объектка 0,4-0,45 га.

Жир кишәрлекләре үлчәмнәре:

- \_ объектка автоматик телефон станциясе 0,25 га кабул ителә;
- \_ концентратор 40-100 кв. м;
- \_ объектка кабельле телевидение техник үзәге – 0,-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениесен күмәк кабул итү системаларын урнаштыру һәм йорт эчендәге эчке коммуникацияләр буенча бер үк вакытта хезмәт күрсәтү өчен кимендә өч элемтә операторы тарафыннан кирәкле яшерен эчке коммуникацияләр буенча элемтә чөлтәрләрен салу күздә тотыла.

Яңа территорияләрне төзөгәндә, гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль чөлтәрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Предприятиеләрне (эшханәләрне), элемтә биналарын һәм корылмаларын, радиотапшыруларны һәм телевидениене, яңгын сүндерү һәм саклау сигнализациясен урнаштыру, инженерлык жиһазлары системаларын диспетчерлаштыру гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.

Элемтә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләргә яисә технологик процесслар булган, зарарлы, коррозияле-актив, начар исле матдәләр һәм тузан бүлеп чыгару чыганаclarы булган объектлардан санитар-яклау зоналарыннан читкә таба өстенлекле исүче юнәлештәге жыллардән саклана торган якта урнаштырырга кирәк.

Элемтә бүлекчәләре торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Шәһәр почтаамтлары, шәһәр һәм район элемтә чөлтәрләре, матбугат агентлыклары биналарыннан балалар ясле-бакчасы, мәктәпләр, интернат мәктәпләр, дөвалау-профилактика учреждениеләре жир кишәрлекләре чөкләренә кадәр ераклыклар ким дигәндә 50 м, ә торак һәм жәмәгать биналары диварларына кадәр - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Жир кишәрлеге төзөкләндереләргә, яшелләндереләргә һәм киртә белән әйләндереп алынырга тиеш.

Киртә (койманың) биеклегә, м:

1,2 - шәһәрара телефон станцияләренәң, телеграф узелларының һәм шәһәр телефон станцияләре станцияләренәң хужалык ишегаллары өчен;

1,6 - көчәйтү пунктлары мәйданчыклары, кабель участоклары, махсус

билгеләнештәге жиһазлар һәм мөлкәт булган базалар, махсус элемент автомобильләре, шәһәра элемент һәм телевидение идарәләренә территорияль үзәкләренә хужалык ишегаллары, элемент предприятиеләре, Россия магистраль элементләре һәм телевидениесенә техник узеллары, элемент эксплуатацион-техник узеллары, тимер юл почтамтлары тимер юл яны почта ишек аллары, почтамтлар, район элемент төеннәре, Роспечать предприятиеләре өчен.

Элемент линияләрен “Элемент линияләре өчен жирләр бүлеп бирү нормативлары” СН461-74 таләпләре нигезендә урнаштырырга кирәк.

#### **4.6. Идарә итү учреждениеләре өлкәсендә авыл жирлегенә жирле әһәмияттәге объектлары.**

Идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары тарафыннан халыкның мөмкин булган минималь тәмин ителеш дәрәжәсенә, мондый объектларның авыл жирлеге халык өчен территорияль яктан файдалану дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре 9 нчы таблица нигезендә кабул ителәргә тиеш.

Таблица 9

Идарә һәм финанс өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Идарә итү оешмалары һәм учреждениеләре	Техник регламентлар нигезендә	Билгеләнми

Идарә учреждениеләре оешмалары өчен жир кишәрлекләре күләме бина 2-3 катлы булганда бер хезмәткәргә 60-44 кв. м. исәбеннән кабул ителә; бинаның катлар саны 3-5 булганда бер хезмәткәргә 44-18,5 кв.м. Зур майдан азрак катлы объектлар өчен кабул ителә.

#### **4.7. Ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары өлкәсендә авыл жирлегенә жирле әһәмияттәге объектлары.**

Халыкның ритуаль хезмәтләр күрсәтү объектлары белән тәмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә, мондый объектларның авыл жирлеге халык өчен территорияль яктан файдалану дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 10 нчы таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 10

Торак-коммуналь хужалык өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Традицион (горөф-гадәтләр буенча) жирләү зиратлары *	1000 кешегә 0,28 га, әмма 40 га дан артык түгел	Билгеләнми

Искәрмә:

\* Халык санын, халык санын перспективалы үстерүне һәм үлем-китем коэффициентын исәпкә алып билгеләнә..

Зиратларның жир кишәрлеге күләме халыкның тәмин ителеш дәрәжәсен исәпләп, әмма 40 гектардан да артык булмаган үлчәмнәрдә кабул ителә.

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортларның стеналарына, гомуми белем бирү мәктәпләренә, балалар бакчаларына һәм сәламәтлек саклау учреждениеләренә кадәр ераклык 11 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 11

Зиратлардан торак йортларның диварларына, гомуми белем бирү мәктәпләренә, балалар бакчаларының һәм сәламәтлек саклау учреждениеләренә диварларына кадәр ераклыгы

Биналар (жир кишәрлекләре)	Торак-коммуналь хужалык предприятиеләре биналарыннан (кишәрлекләре чикләреннән) ераклык, м		
	Торак йортлар диварларына кадәр	Гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар мәктәпкәчә һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корьлмаларына кадәр
Традицион жирләү зираты һәм крематорийлар (мәйданары 20 дән 40 га кадәр)	500	500	Ким дигәндә 1000 (санитар саклау су чыганагын һәм фильтрлау вакытын исәпләү буенча)
Традицион жирләү зираты һәм крематорийлар (мәйданары 10 нан 20 га кадәр)	300	300	
Традицион жирләү зираты һәм крематорийлар (мәйданары 10 га дан кимрәк)	100	100	-

Реконструкцияләнергә тиешле авыл торак пунктларында зиратлардан торак йортлар, балалар һәм дөвалау учреждениеләре биналарына кадәр ераклыкны жирле санитария органнары белән килештереп киметергә, Ләкин 100 м дан да ким кабул итмәскә.

Зиратлар жил гадәттә торак пунктларның торак төзелеше территориясеннән искән якта урнашырга тиеш.

Яңа жирләү урыннары булдыру, гамәлдәге жирләү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасы уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зират өчен бүлеп бирелгән кишәрлек түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: торак пункттан, ачык сулыклардан һәм су агымнарыннан капма-каршы якка авышлыкта урнашырга тиеш; су басу зонасыннан читтә урнашырга; грунт суларының максималь торуы белән жир өстеннән кимендә 2,5 метр тирәнлектә булган грунт суларының торуы; 1,5 м

тирэнлектә кипкән, күзәнәкле туфрак (комлы) һәм аннан түбәнрәк, 6 - 18% чикләрендә дымлы туфрак булу тиеш.

Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сиптерү суүткәргечен яки шахта коеларын, тышкы яктыртуны күздә тотарга кирәк.

Жирләү кишәрлекләренең үлчәмнәрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк. Таблица 12

Жирләү кишәрлекләренең үлчәмнәре

Бер урында бер дәрәжәдә жирләүләр саны	Жирләү кишәрлекләренең үлчәмнәре	
	Киңлеге (ине) , метрларда	Озынлыгы (бүе) , метрларда
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

#### 4.8. Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә жирле әһәмияттәге авыл жирлеге объектлары

Халыкның жәмәгать тәртибен саклау объектлары белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсенә, мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен территориаль яктан уңайлы булу дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 13

Авыл жирлеге территориясендә жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәэмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Хокук саклау терәк пункты	1 – 3 авыл жирлегенә 1 объект	билгеләнми

Полиция бүлеге авыл жирлекләре комплексына хезмәт күрсәтә ала.

Полиция участок пункты, кагыйдә буларак, административ участок үзәгендә урнашырга тиеш.

#### 4.9. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә жирле әһәмияттәге авыл жирлеге объектлары, әлеге объектларны урнаштыруга тәкъдимнәр

Көнкүреш калдыкларын туплау нормалары күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 таләпләре нигезендә кабул итәргә кирәк СНиП 2.07.01-89\* " Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү" 14 нче таблицада китерелгән.

Жыела торган көнкүреш калдыкларының исәпләнгән күләмен фактик



мәгълүматлар буенча периодик рәвештә (һәр 5 ел саен) аныкларга кирәк.

Таблица 14

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Көнкүреш калдыкларының төрләре	Көнкүреш калдыкларының 1 кешегә 1 елга туплану микъдары	
	кг	литр
Каты: су, канализация, үзәк жылыту һәм газ белән жиһазландырылган торак биналардан; башка торак биналардан	190 300	900 1100
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми микъдары	280	1400
Канализация булмаганда чокырлардан сыек	-	3000
Урам, майданнар, парклардан 1 кв. метрыннан себерелгән каты көнкүреш калдыклары	5	8

Искәрмә:

Эре габаритлы көнкүреш калдыкларын туплау нормаларын каты көнкүреш калдыкларының китерелгән күрсәткечләреннән 5 % күләмдә кабул итәргә кирәк.

Таблица 15

Авыл жирлегенә каты коммуналь калдыкларны жыю, ташу (чыгару), эшкәртү өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлары өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималь рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территориаль мөмкинлекнең максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Авыл жирлекләре территориясендә ККК жыю объектлары (калдыкларны туплау урыннары)	100%	100 метр

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен керү юллары белән тәмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыкларын урнаштыру күздә тотыла.

Тиешле күләмдә контейнер майданчыкларын билгеләү өчен, контейнерлардан файдаланучы халык саныннан, калдыкларны туплау нормаларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Контейнерларның исәп-хисап күләме иң күп барлыкка килү чорында калдыкларның туплануына туры килергә тиеш.

Калдыклар жыелу нормалары «Каты коммуналь калдыклар жыелу нормативларын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 12.12.2016 ел, № 922 карары буенча кабул ителә (таблица 16).

Таблица 16

Калдыкларның туплану (жыелу) нормалары

Каты коммуналь калдыклар
--------------------------

индивидуаль торак йортлар	1 кешегә 0,27 т/ел
күпфатирлы торак йортлар	1 кешегә 0,205т/ел
<b>Эре габаритлы калдыклар</b>	
индивидуаль торак йортлар	1 кешегә 0,079 т/ел
күпфатирлы торак йортлар	1 кешегә 0,071 т/ел

Санитария законнары таләпләрен үтәү максатларында, контейнерлар урнаштыру өчен мәйданчыклар торак йортлардан кимендә 20 метр ераклыкта урнакан булырга тиеш, әмма 100 метрдан артык түгел. Транспорт өчен уңайлы керү юллары булган каты коммуналь калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру. Контейнерлар урнаштыру өчен су үткәрми торган өслекле ачык мәйданчык проектлана. Мәйданчыкларның күләме кирәкле санда контейнерлар урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, ләкин 5 тән дә артык түгел. Билгеләнә торган чүп-чар жыю жайланмалары (контейнерлар) санын билгеләү өчен аларны файдалана торган халык саныннан, каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып карарга кирәк. Чүп жыю жайланмаларының исәп-хисап күләме каты коммуналь калдыкларның иң күп жыелган чорда туплануына туры килергә тиеш.

Махсус техника (нәкъ менә транспорт һәм чүп ташучы машиналар) саны региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Кирәкле контейнерлар саны коммуналь калдыкларның тәүлеклек уртача туплануын, аларны чыгару чорын (тәүлек саен) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м<sup>3</sup>) исәпкә алып исәпләнгән.

Контейнерларның 50% ын сортларга аеруга яраклы (икенчел чимал) калдыклары өчен файдаланырга киңәш ителә. Хәтәр каты көнкүреш калдыклары (яктырту жайланмалары, терекөмеш, батарея һәм аккумуляторлары (автомобильдән тыш) булган электр лампалары, куллану үзенчәлекләрен югалткан терекөмеш градусниклары) кызгылт сары төстәге махсус контейнерларга тупланырга тиеш.

Контейнер мәйданчыкларын урнаштыру урыннары, торак территорияләрдә ККК жыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып, территорияне санитар чистарту схемасы белән аныклана.

#### **4.10. Авыл жирлегенә муниципаль район чикләрендәге һәм авыл жирлекләренә торак пунктлары чикләреннән тыш транспорт хезмәте күрсәтү һәм жирле әһәмияттәге автомобиль юллары өлкәсендәге жирле әһәмияттәге объектлары.**

Барлык торак пунктларга да килү-китү каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш. Торак пунктларда автомобиль транспорты белән килү юллары барлык биналарга һәм корылмаларга тәэмин ителергә тиеш.

Халыкның индивидуаль жиңел автомобильләр белән тәэмин ителешенә мөмкин булган минималь дәрәжәсе күрсәткече 1000 кешегә 314,5 жиңел автомобиль кабул ителә.

Авыл жирлеге халкы өчен жәмөгаты пассажир транспорты тукталыш пунктларының территорияль яктан файдалану мөмкинлегенең максималъ дәрәжәдә мөмкин булган күрсәткечен 17 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 17

Авыл жирлеге территориясендә транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен билгеләнә торган хисап күрсәткечләре

№ п/п	Объектның аталышы	Халыкның минималъ рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекнең максималъ рөхсәт ителгән дәрәжәсе
1	Тукталыш пункты	халык санына карамастан һәр авыл торак пункты өчен 1	30 минут жәяүлеләр өчен мөмкинлек

Жәмөгаты пассажир транспортының якындагы тукталышына кадәр жәяүлеләр юлларының ераклыгын 500 метрдан артык кабул итәргә ярамый.

Торак зоналары территорияләрендә, халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре, сәүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары, хезмәт урыннары янындагы автостоянкаларны проектлаганда инвалидлар транспорты өчен 10% ка кадәр (әмма бердән дә ким булмаган урын) урын бүлеп бирергә кирәк.

#### 4.11. Территорияләрне төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары.

Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең минималъ рөхсәт ителгән дәрәжәсенең хисап күрсәткечләрен 18 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 18

Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәмин ителешнең минималъ рөхсәт ителгән дәрәжәсенең хисап күрсәткечләре

Объектның аталышы	Халыкның минималъ рөхсәт ителгән тәмин итү дәрәжәсе	Халык өчен территорияль мөмкинлекнең максималъ рөхсәт ителгән дәрәжәсе
Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр	12	билгеләнми

Искәрмә.

Урман тирәли урнашкан торак пунктлар өчен зур елгалар һәм сулыкларның яр бие зоналарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләреннән майданын 20% ка киметергә рөхсәт ителә. Яшелләндерелгән территориянең аерым участкаларына ял итү, балалар уеннары өчен майданчыклар, жәяүлеләр өчен юллар кертелә, әгәр алар кишәрлекнең гомуми майданының 30% тан артмаса.

Торак пунктта яшел үсентеләр планлаштыру структурасын һәм жирле шартларны исәпкә алып бердәм система рәвешендә каралырга тиеш. Торак

пунктның яңа территорияләрен проектлаганда һәм реконструкцияләгәндә булган яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклау һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми файдаланудагы яшелләндрерү объектларының майданнарын түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк: Парклар – 10 гектардан ким түгел; бакчалар – 3 гектардан ким түгел; скверлар – 0,5 га дан.

Торак пунктлар территориясендә төзекләндрерү һәм яшелләндрерү объектларын урнаштыру принципларын, объектлар параметрларын «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СП 42.13330.2016 нигезендә кабул итәргә кирәк.

#### **4.12. Авыл жирлеге халкын электр, жылылык, газ һәм су белән тәмин итү өлкәсендә авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары.**

##### **4.12.1 Авыл жирлегенең электр белән тәмин итү объектларында халыкның норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.**

Электр энергиясен кулланучыларны өзлексез һәм сыйфатлы электр энергиясе белән тәмин итү авыл жирлеге территориясендә халыкның сәламәтлеген саклауга һәм халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга ярдәм итә.

Авыл жирлеген электр белән тәмин итүне үстерүнең төп юнәлешләре түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- тапшырулар, трансформация һәм куллану вақытында электр энергиясе югалтуларын киметү;

- сәнәгать кулланучыларын һәм халкын тәүлек буенча дифференциацияләнгән тарифларга күчерү юлы белән ярымпики һәм төнлә электр энергиясен куллану өчен икътисади яктан кызыклы шартлар тудыру.

«Электр челтәрләре өчен жирләрне 0,38 - 750 кВ көчәнешле итеп бүлеп бирү нормалары» 14278 тм-т1 ВСН нигезендә электр белән тәмин итү өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен жир кишәрлекләренең рөхсәт ителә торган минималь күләменең исәп күрсәткечләре билгеләнгән (19 нчы таблица).

Таблица 19

Электр белән тәмин итү өлкәсендә жирле әһәмияттәге объектлар өчен жир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең хисап күрсәткечләре

Объектның төре	Жир кишәрлегенең үлчәме, кв. м
Югары көчәнешлеге 6 кВ дан 10 кВ га кадәр булган трансформатор подстанцияләре	150 дән артык түгел
20 кВ дан 35 кВ га кадәр көчәнешлелек белән төшерү подстанцияләре һәм күчерү пунктлары	5000 нән артык түгел
35 кВ дан 220 кВ га кадәр көчәнешлелек белән төшерү подстанцияләре	8500-10000

Примечания:

Искәрмәләр:

1. Таблицада китерелгән жирләрнең майданнары түбәндәгеләрне исәпкә ала: киртәләре ремонтлау һәм якин килү өчен билгеләнгән киртә тирәли 1 метр киңлектәге полоса; идарә итүнең гомумподстанция пунктының, югары (һәм урта) көчәнешлелекне бүлү жайланмаларының, түбән көчәнешлелекне бүлү жайланмасының комплектлы (кагыйдә буларак, ябык) бүлү жайланмасының бер яисә ике трансформаторын подстанциягә урнаштыру;

2. Подстанциялар майданы таблицасында мәгълүматлар түбәндәгеләрне күз алдында тоту: һава линияләрен капма-каршы якка чыгару; ачык бүлү жайланмалары; трансформаторлар урнаштыру.

Түбәндәге очрақларда таблицада күрсәткечләр түбәндәге коэффициентларга тапкырлана:

югары һәм урта көчәнешлелек линияләрен бер якка чыгарганда - 1,25;

югары һәм урта көчәнешлелекне бүлү жайланмаларында - 0,8;

трансформаторларның ябык жайланмасында - 1,1.

Электр белән тәмин итү системаларын проектлауны «Торак һәм ижтимагый биналарның электр жайланмаларын проектлау һәм монтажлау» СП31-110-2003, «ФСК ЕЭС» ААЖнең бүлүче электр челтәре комплексында техник сәясәт турында Нигезләмә таләпләре нигезендә билгеләнә торган электр чыганақларына электр йөкләнеше күрсәткечләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк (РАО «ЕЭС России» ААЖ һәм «ФСК ЕЭС» ААЖ күрсәтмәсенә кушымта 25.10.2006 №270р/293р).

Беренчел исәпләүләр өчен торак пунктлар территорияләренең чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше күрсәткечләрен 20, 21 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

Таблица 20

Торак пунктлар территорияләренең исәп-хисап коммуналь-көнкүреш электр йөкләнешенең күрсәткечләре

Йортлар/фатирлар өчен исәп-хисап коммуналь-көнкүреш электр йөкләнешенең эреләндерелгән күрсәткече:	Тулаем торак пункт буенча	Шул исәптән	
		үзәк	төзелеш микрорайоннары/кварталлары
- табигый газдагы плитәләр белән (кВт/кеше)	0,41	0,51	0,39
- стационар электр плитәләре белән (кВт/кеше)	0,50	0,62	0,49

Искәрмәләр:

1. Торак пункт үзәге төшенчәсе дигәндә төрле административ, мәдәни, уку учреждениеләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре шактый күп жыелган территорияне аңларга кирәк.

2. Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләнеш исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны куллануырга кирәк:

-табигый газдагы плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,2 - 1,6;

-стационар электр плитәләре булган торак пунктлар өчен 1,1 - 1,5.

Торак пункт үзәге территориясенә зур әһәмият бирергә кирәк.

Таблица 21

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымнары һәм электр йөкләнеше максимумын куллану сәгәтләренең еллык саны

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясе чыгымнарының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнеше максимумының еллык санының уртача күрсәткечләре:	Елына электр энергиясен чагыштырмача тоту, кВт.сәг/кеше	Электр йөкләнешенең максимумын куллануның еллык сәгәтләр саны
- табигый газдагы плитәләр белән	2170	5300
- стационар электр плитәләре белән	2750	5500

Искәрмәләр:

1. Китерелгән күрсәткечләр электр куллануны торак һәм жәмәгать биналары, коммуналь-көнкүреш хезмәтә күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәтә күрсәтү объектлары, тышкы яктырту белән күз алдында тоту;

2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционер, электр белән жылыту, куллануны исәпкә алмый;

3. Электр йөкләнеше максимумын куллану сәгатенең еллык саны 10(6) кв ЦП шиналарына китерелгән.

Авыл һәм жирлекләрне электр белән тәэмин итүне проектлаганда, проектлана торган территорияләр категориясе нигезендә аның ышанычлылығын тәэмин итү таләпләрен исәпкә алырга кирәк.

Беренче категориягә лектроприемниклар керә, аларның электр белән тәэмин ителешен өзү кешеләр тормышы өчен куркыныч булырга мөмкин, шәһәр хужалыгының аеруча мөһим элементларының эшләвен бозу.

Икенче категориягә лектроприемниклар керә, аларның электр белән тәэмин ителешен өзү халыкның шактый санының нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.

Өченче категориягә калган беренче һәм икенче категорияне билгеләүгә туры килми торган барлык лектроприемниклар да керә.

Махсус төркемгә лектроприемниклар керә, аларның өзлексез эшләве кешеләрнен, шартлауларның, янгыннарның һәм кыйммәтле төп жиһазларның зарарлануын булдырмау максатыннан производствоны һәлакәтсез туктату өчен кирәк.

Электр энергиясен бүлү системасы киеренкелеген сайлау, перспективалы электр челтәрләре үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасы бүлүче электр челтәре комплексы челтәрләрен перспективалы үстерү схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләрен киеренкелек энергия системасында исәп-хисап срогы һәм киеренкелек системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып билгеләнә: 35 - 110 - 220 - 500 кВ. Электр белән тәэмин итү системасының киеренкелеге энергия трансформациясенә иң аз баскычларын исәпкә алып сайланырга тиеш.

Торак пунктлар территорияләрендә трансформатор подстанцияләрен һәм бүлү жайланмаларын проектлауны электр жайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре һәм «Электр челтәре комплексында бердәм техник сәясәт турында»гы Нигезләмә таләпләре нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк («ФСК ЕЭС» ГАЖ Директорлар советы карары 09.04.2020 № 496 белән расланган)).

Трансформатор подстанцияләре, электр үткәргеч һава линияләрен торак төзелеше территориясендә урнашкан кабельләргә күчерү пунктлары ябык типтагы проектлаштырырга тәкъдим ителә.

#### **4.12.2. Авыл жирлегенә жылылык белән тәэмин итү объектларына халыкның норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.**

«Жылылык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә жылылык белән тәэмин итү өлкәсендә мөнәсәбәтләренә оештыруның төп принциплары булып үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү системаларын үстерү һәм жылылык белән тәэмин итүнең һәм жылылык энергиясен куллануның ышанычлылығын һәм энергетик нәтижелелеген тәэмин итү тора.

Бер һәм ике катлы һәм индивидуаль торак йортларны, шулай ук секцияле торак йортларны һәр йортта яки фатирда урнаштырылган газ казаннарыннан жылытырга кирәк.

Ижтимагый, мәдәни-көнкүреш һәм административ биналарны жылыту үзәкләштерелгән, тышкы жылылык челтәрләрәнән яки автоном жылылык белән тәэмин итү чыганақларыннан.

Яңаларны проектлау һәм төзү, гамәлдәге жылылык белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү авыл жирлеген жылылык белән тәэмин итүнең расланган схемасы нигезендә башкарылырга тиеш. Жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлауны кулланучылар категорияләрен исәпкә алып, «Жылылык челтәрләре» СНИП 41-02-2003 (5 бүлек) таләпләренә туры китереп билгеләнә торган исәп-хисап жылылык йөкләнешләре күрсәткечләре нигезендә башкарырга кирәк, ГОСТ Р 54964-2012 «Тәңгәллеке бәяләү. Күчәмсез милек объектларына экологик таләпләр» (кушымта А).

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганақларын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, жылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганақларын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәпләүләр белән нигезләнәргә тиеш. Жылылык челтәрләрен сузу трассалары һәм ысуллары СНИП 41-02-2003 «Жылылык челтәрләре» (бүлек 9) таләпләре нигезендә һәм «Кагыйдәләр жыелмасы - 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (бүлек 9).

#### **4.12.3. Авыл жирлегенә газ белән тәэмин итү объектларына халыкның норматив ихтыяжын билгеләүгә тәкъдимнәр.**

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә, газ белән тәэмин итү өлкәсендә дүләт сәясәтенә төп принципларыннан берсе – тиешле федераль, төбәкара һәм төбәк газлаштыру программаларын формалаштыру һәм гамәлгә ашыру нигезендә Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә урнашкан торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру дәрәжәсен күтәрү.

Газ белән тәэмин итү системасын үстерүнең төп юнәлешләре газ белән тәэмин итүнең кайбер баш корымаларын реконструкцияләү, газүткәргечләрнең яңа тармақларын төзү юлы белән газ белән тәэмин итү системасының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын арттыруны күздә тотарга тиеш.

Газ куллану юнәлешләре:

- сәнәгатьнең технологик ихтыяжлары;
- халыкның хужалык-көнкүреш ихтыяжлары;
- жылылык чыганақлары өчен энергия йөртүче.

Яңа системаларны проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү 42-01-2002 «Газ бүлү һәм газ куллану челтәрләре иминлеге турында техник регламент», Татарстан Республикасының газ белән тәэмин итү һәм газлаштыру генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру республика программалары нигезендә, «Газ бүлү һәм газ куллану челтәрләре иминлеге турында» СНИП 42-01-2002 таләпләре буенча

гамәлгә ашырылырга тиеш.

Татарстан Республикасының шәһәр төзелеше проектлауның республика нормативлары нигезендә (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 №1071 карары белән расланган), газ белән тәэмин итү объектларына рөхсәт ителгән минималь жир күләмнәренен исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнде (таблица 22).

Таблица 22

Газ белән тәэмин итү объектларына жир кишәрлекләренен рөхсәт ителгән минималь күләмнәренен исәп-хисап күрсәткечләре

ГБС нең житештерүчәнлеге, куб. метр/сәг	Жир кишәрлегенен үлчәме, га
100 гә кадәр һәм аны кертеп	0,01
100 - 3000	0,07
3000 - 10000	0,11
10000 - 100000	0,13
100000 - 300000	0,38
300000 - 500000	0,65
500000 нән югары (артык)	1

Авыл торак пунктлары өчен газ куллануның бер кешегә елына 220 куб. м күләмендә эреләндерелгән күрсәткечен кабул итәргә кирәк.

Газ белән тәэмин итү һәм газ тугыру станцияләре торак пунктлардан читтә урнаштырылырга тиеш.

Газ тугыру пунктлары торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, жил гадәттә торак пункттан кире якка исә торган ягында булырга тиеш.

Газ тарату челтәрендәге газ басымын киметү һәм көйләү өчен газ көйләү (блок яки шкаф) пунктларын проектларга кирәк. Газ көйләү пункттын газ йогынтысы районы үзәгендә, районның йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр якын итеп урнаштырырга кирәк.

Торак пунктларда аерым урнашкан газ көйләү пунктларын биналарга һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:

- газ көйләү пункттына кергәндәге газ басымы 0,6 МПага кадәр булганда – 10 метрда;
- газ көйләү пункттына кергәндәге газ басымы 0,6 – 1,2 МПа булганда – 15 метрда.

**4.12.4. Су белән тәэмин итү объектларына авыл жирлегә халкының норматив ихтыяжларын билгеләүгә тәкъдимнәр.**

Торак пунктларны су белән тәэмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тәэмин итү чыганаclarын сайлау, су жыю корылмаларын урнаштыруны 30.13330.2016 «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» СНИП 2.04.01-85», СП 32.13330.2018 «СНИП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына,



житештерү, ижтимагый биналарны эксплуатациялүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр», СанПиН 1.2.3685-21 «Яшәү тирәлеге факторларының кеше өчен куркынычсызлыгын һәм (яисә) зарарсызлыгын тәмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр», ГОСТ 2761-84 «Үзәкләштерелгән хужалык-эчәр сулары белән тәмин итү чыганақлары. Гигиеник, техник таләпләр һәм сайлау кагыйдәләре» таләпләренә, шулай ук авыл жирлеген су белән тәмин итүнең расланган схемасы нигезендә туры китереп башкарылырга тиеш.

Халыкның хужалык-эчә торган ихтыяжлары өчен тәүлеккә уртача (бер елга) су куллануның чагыштырма күрсәткечен тәүлеккә 250 литр күләмендә кабул итәргә кирәк (эчке суүткәргеч һәм канализация белән жиһазландырылган, ванна һәм жирле су жылыткычлары булган биналар өчен).

Су алу корылмаларының типларын һәм урнашу схемаларын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитария шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су үткәрү челтәрләрен божра рәвешендә проектларга кирәк. Суүткәргечләрнең тупик (килеп терәлә торган) линия төрен куллану рөхсәт ителә:

- һәлакәтне бетерү вакытында су белән тәмин итүдә өзеклекләр китереп чыгарганда житештерү ихтыяжларына су бирү өчен;
- торбалар диаметры 100 мм дан артмаган килеш хужалык-эчә торган ихтыяжларга су бирү өчен;
- линия озынлыгы 200 метрдан артмаганда янгынга яки хужалык-янгынга каршы ихтыяжларга су бирү өчен.

Биналарның һәм корылмаларның эчке су челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен божралау рөхсәт ителми.

#### **4.12.5. Ташландык (юынтык) суларны агызу (субүлү) объектларына халыкның норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.**

Торак пунктларның канализация системаларын проектлаштыру СП 30.13330.2016 «СНиП 2.04.01-85» эчке суүткәргеч һәм биналар канализациясе, СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар» таләпләре нигезендә, СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү», шулай ук авыл жирлеген су белән тәмин итүнең расланган схемасы нигезендә башкарыла.

Көнкүреш юынтык суларын исәпләп чыгаручы чагыштырма уртача тәүлеклек су куллануга, территорияләргә сугаруга һәм яшел үсентеләргә исәпкә алмыйча, тигез кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә авыл торак пунктлары өчен тәүлеклек (бер ел эчендә) юынтык суларны агызуны 1 кешегә 150 л/тәүлек күләмендә кабул итү рөхсәт ителә.

Йорт яны жир кишәрлекләре булган индивидуаль йортларда яшәүче авыл жирлегә халкы өчен, төзелешнең тыгызлыгы югары булмау, юынтык суларны

чистартуның үзкыйммәте, рельефның катлаулылығы аркасында, автоном ташландык суларны агызу системасын күздә тотарга кирәк.

Канализациянең автоном системасы агып төшүче суларны өйдән чыгарудан жыюны, аларны чистартыр өчен автоном корылмаларга илтүне, агып төшүче суларны муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йорт биләмәләре территориясендә яки берничә бина өчен аерым торучы чистарту корылмалары итеп билгеләргә тәкъдим ителә (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларына).

## **5. ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР**

Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләре нигезендә эзерләнде:

### Федераль законнар:

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, 29.12.2004 № 190-ФЗ (02.07.2021 ред.).

"Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 № 131-ФЗ Федераль законы (01.07.2021 ред.).

"Жирләү һәм мәет кую эше турында" 12.01.1996 елдагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон.

### Россия Федерациясенең башка норматив актлары:

Россия Мәгариф һәм фән министрлыгының «Методик рекомендацияләр турында» 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф объектларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен якынча кыйммәтләр» (08.08.2016 ред.).

РФ Сәламәтлек саклау министрлыгының «Ашыгыч ярдәм күрсәтү тәртибен, шул исәптән ашыгыч махсуслаштырылган медицина ярдәмен күрсәтү тәртибен раслау турында» 20.06.2013 № 388н боерыгы.

РФ Сәламәтлек саклау министрлыгының «Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурслар белән тәмин ителеш нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик тәкъдимнәрне раслау турында» 2018 елның 20 апрелендәге 182 номерлы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлыгының «Россия Федерациясе субъектларына һәм жирле үзидарә органнарына мәдәният оешмаларын үстерү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәте белән тәмин итү буенча методик тәкъдимнәрне раслау турында» 02.08.2017 № Р-965 боерыгы.

### Татарстан Республикасының норматив актлары:

Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары. ТР МКның 2013 елның 27 декабрәндәге 1071 номерлы карары белән расланды (19.07.2021 ред.).

«2024 елга кадәр ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләр белән тәмин ителеш социаль гарантияләре дәрәжәсен билгеләү турында» 26.01.2009 ел, № 42 Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Балык Бистәсе муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 37-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (4.10.2021 ред.).

«Калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә, Татарстан Республикасының территориаль схемасын раслау турында» 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 12 декабрендәге 922 номерлы карары.

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының норматив актлары:

Балык Бистәсе муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр кергү), ТР Балык Бистәсе МР Советы карары белән 06.09.2018 № XXXVIII-3 расланган.

Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгәрешләр белән), Министрлар Кабинетының 27.03.2021 ел 172 нче карары белән расланган.

2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-иқтисадый үстерү стратегиясен раслау турында 2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (2019 елның 25 декабренә үзгәрешләр белән) (Татарстан Республикасының 05.04.2019 N 31-ТРЗ, 25.12.2019 N 112-ТРЗ кануннары ред.).

2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе, Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль район Советының 2016 елның 16 11 декабрендәге XIII-3 номерлы карары белән расланган.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр жыелмасы:

СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү». СНИП актуаль редакциясе 2.07.01-89 \*. Россия Төзелеш министрлыгы боерыгы белән 2016 елның 30 декабрендә 1034/пр расланган, 10.02.2017 ред.).

СП 35-106-2003 «Өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2016 «СНИП 2.04.01-85\* «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү». СП 32.13330.2018 «СНИП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар».

СП 59.13330.2020 «СНИП 35-01-2001 халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен биналар һәм корылмаларга һәркемнең үтү (керү) мөмкинлеге».

СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган су һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфрактарга, торак урыннарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәругә санитар-эпидемиологик таләпләр».

СанПиН 1.2.3685-21 «Яшәү тирәлегә факторларының кеше өчен иминлеген һәм (яисә) зарарсызлыгын тәэмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләре».

МДК 11-01.2002 «Россия Федерациясендә мәет жирләү һәм зиратларны карап тоту тәртибе турында тәкъдимнәр».

Башка документлар:

Янгын сагы объектларын проектлау нормалары.НПБ 101-95 (РФ ЭЭМ ГУГПС тарафыннан расланган, РФ ЭЭМ ГУГПС Боерыгы белән 30.12.1994 № 36 гамәлгә кертелгән).

Интернет- чыганақлар:

Территориаль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ФГИС ТП) – <https://fgisp.economy.gov.ru>.

Дәүләт статистикасының федераль хезмәте – <http://gks.ru>.

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы администрациясенен рәсми сайты – <https://ribnaya-sloboda.tatarstan.ru>.

Нормативлар әзерләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

-авыл жирлегенен административ-территориаль төзелеше;

-авыл жирлегенен социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;

-табигый-климат шартлары;

-Балык Бистәсе муниципаль районының социаль-иқътисадый үсеш программасы;

-социаль-иқътисадый үсеш фаразы;

-жирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

Жирлекнең жирле әһәмияттәге объектлары исемлеге, алар өчен нормативларның төп өлешендә авыл жирлеге халкының тәэмин ителешенен минималь мөмкин булган дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан файдалану мөмкинлегенен максималь мөмкин булган дәрәжәсенен хисап күрсәткечләре билгеләнгән, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексның 29.2 маддәсендәге 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләре, шулай ук нормативлар проектын эшләүгә техник йөкләмә белән билгеләнгән.